

מסד החינוך והתרבות - המלכה למרבית המורים

גליונות לציון בפרשת השבוע
בעריכת מחס ליברביץ
בנה העשרים ותש"ז

ריב"ט (ת"ל)

פרק מ"ו

א. ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה.

XX העמק דברי (ר' גפתלי צבי יהודה מרלין הסכונה הנצי"ב סולווי'ין, ראש ישיבת וולוז'ין במחצית השנייה של המאה ה-19).

בצמח היום התראה אליו במראות הלילה, להשכילו שהגשמה השעה לקבל אליו עול גלות, הסכונה בשם לילה. והעולם חשוך אז מהוסעת רוח הקודש, רק בשעות קצרות לצורך עניו, כמו אור הברק שמבהיק את הלילה.

ספר חכמה (ר' מאיר שמחה סרווינסקי, נפטר בשנת תרפ"ו):
חנה באברהם ויזחק לא מצאנו זה (שנאמר שנראה אליו אלוקים במראות הלילה, רק, ביעקב, כאן וצדקו). (כ"ח - ב' - ס"ו), תייבנו סמני שהיה סוכן לצאת לחי"ל לגור. לכן בא אליו ההתגלות האלוקית בלילה, לתראה שאף בלילה בחשכת הגלות שורה שכינה בישראל, כמו שאמרו (בגילת כ"ט) "כל מקום שגלו ישראל שכינה עמם"; גלו למצרים - שכינה עמם... גלו לבבל - שכינה עמם...

ולזה אמר (ההלים כ"ב) "יעבד ה' ביום צרה ישגבך עם אלוקי יעקב". שגבך שהם בצרה ובחשכת לילה. ישגבך אלוקי יעקב שגלה אליו בלילה.

1) הסבר מה רמז מצא בעל העמק-דבר בפרקנו לכך, שלא היה החתגלוס בלילה מס, אלא "בצמח היום באה אליו במראות הלילה".

2) מה המשותף לשני הפרשנים האלה בפירוט מסוקנו ומה התבול שביניהם בהערכת הגלות?

ג. ב' יעקב יעקב.

רש"י: לשון חבה.

רד"ק: ככל לו הקריאה לפי שמד כמה שנים שלא שרחה עליו רצה חבואה, קראו פעמים, כדי שיפגונן כי רוח חבואה היא שקוראת לו.

בספ"ו אחי שאמר לו ה' (ל"ה) "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך" היה ראוי שיקראנו בשם הנכבד ההוא וכן הוא נזכר בפרשה הזאת של פעמים, אבל קראו "יעקב" לרמוז, כי עתה לא יסור עם אלוהים דעם אנשים ויכול, אבל יהיה בניה עבדים עד שיפגנו גם עליה; כי מעתה הגלות תחסיל בו רוח טעם (ס"ו ח'): "ואלה שמות בני ישראל הנאים מצרימה יעקב ובניו", כי בשם "בני ישראל" יבואו שמה, כי יפרו הנשים וירבו ויגדלו שמה וכבודם, אבל יעקב הוא עתה בדיחו שם.

1) מה קשה לכל אחד מן המפרשים הנ"ל?

2) א' היט למצוא סעד לאחד הפירושים הנ"ל מן הסופר בשמואל א' פרק ג'?

ג. ג' אל הירא מרדה מצרים.

רש"י: לפי שהיה סיפור על שזקק לצאת-הנצה לארץ.

פרש לקח טוב: אמר יעקב יצחק אבי בקט' לירד מצרימה, אמר לו הקב"ה (כ"ו ב'): "אל תרד מצרימה", ואני - שיאן אני יורד?

חזקוני (לדעת כשר "הורה שלמה" ור"מ לקוחים מאיזה סדרש בלתי ברור לנו). אין אוטרים "אל הירא" אלא למי שהיה סבור שהירא; לפי שהיה יעקב שהירא ואומר "עכשו שאני יורד למצרים, קרבה היספם שנאמר לזקני גזרה שגבדו רצוני על זרעי בארץ לא להם". אמר לו הקב"ה "אל הירא מרדה מצרימה" אם לאבניך חזרת - באתי לך לחבטיה, אם קרבו יסע עבודו רצוני, גם קרבת הברכה שזכרתי את זקנו "ואעשר לגבי צדתי" - "כי לגוי גדול אשימך שם".

ספורנו ד"ה אבוכי האל אלוקי אביך הוא שאמרתי לאבניך (כ"ו ב') "אל תרד מצרימה", אני הורה שאומר אליו אל הירא מרדה מצרימה עתה, כי לגוי גדול אשימך שם" - כי אמנם עם היו סגיר יושבים בה (בארץ הזאת, בארץ חסידות), היו מתחננים כבגמלים ומשעבדים פהם, אבל כמגרים לא יקרה זה, כי לא יוכלו המצרים לטבול את העברים, וכן יהיו לגוי גדול פאסוס ז"ל (ספרי דברים פ"ו ה') יסובט בהנה על שמה "יהי עם לגוי" - פסוק שאיו ישראל מצוינים עם (מתחילים וזכורים).

(גליון היגום)

העסק דברו בשום שהיה לרא מלא לאא נשקע זרצו מהחברות האוסק של סבייט. זרק בארץ ישראל... יכול להיות מסומרת הנקודת הישראלית מדור זור, מה שאין כן במצרים, אמר שיהא חס ושלום פלקע פיד ישראל. ועל זה חכמיו ח"ו "אל תירא, כי לבני גדול אשימך שם" - לרצות חז"ל מסמעות "ברו גדול" שיחיה גוי מצדיד בפני עצמו, ולא משוקעין בסצרים, ולפי הפשט מסמעות "ברו" בכל מקום אומה שיש לה מדגח ומלוכה בפני עצמה, ובמצרים געשו מוכשרים לזה.

- (1) מה קשה לכלים?
- (2) מה סמך מצא בעל לקח טוב למירושי בלטרן פרקנו?
- (3) מי מן המפגשים הנ"ל הולך בקצבה והואם יזבח?
- (4) כיצד מפרש חזקוני את המלה "מרדח" בצבור לפשט?
- (5) והחולכל להביא מספר בראשית הוכחות למה שאמר ספורנו שקיים היה חשב פן יתחננו בל"י ישראל בכבועים ויתערבן בחם?
- (6) כיצד מתקפת דוח הקופתו של בעל העסק דבר בפירושד וע' גם גליון ויגום השט"ו שאלה ג.
- (7) הסבר את סוף דבריו של בעל העסק דבר "ובמצרים געשו מוכשרים לזה" - הא כיצד?

ד. ג. אל תירא מרדח מצרימה

חשון לשטרקנו
 לאברתם נאמר: (פ"ו א'): אל תירא אברים אנכי סגן לך ליצחק נאמר: (כ"ו כ"ד): אנכי אלוקי אברהם אניך אל תירא כי אתך אנכי למשה נאמר: (במדבר כ"א ל"ד): ויאמר ה' אל מסח: אל תירא אותו. מה הסיבת שבכל המקומות הנ"ל לא נאמר תחילה ויירא אברהם, ויירא יצחק... לפני שנאמר ספי ה' "אל תירא"?

ה. מ"ו ד' אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה.

אא (ו) ושב"ם: כלומר ארד עמך וגם עלה אעלך כמו (שמות י"ג ל"ב). "וברכתם גם אותי".

מהו הקושי השותף בפסוקנו ובפסוק בס' שמות יטתי וירכו של ושב"ם בלשון קדש סמין זה? (היעזר בדברי ושב"ם ב"ט ל' ד"ה ויאחב גם את רחל).

(2) וש"י ד"ה ואנכי אעלך הבטחתה לחלית נקבו בארץ.

ספורנו ד"ה אעלך גם עלהו אחר שמעלך ואוציאך ששם תוסיף סעלה על מה שהיה לך קודם דהתן שם, באסרו (שם' ג') "ולחליתו מן הארץ תחיל אל ארץ מצבה".

- (א) מה קשת לכל אחז מהם בפסוקנו?
- (ב) מה חבול העיקרי בין הסוגותיהם?

בהשוואת נא לענות לנתחא לייגוביז, קריח קשה יורחיליט.